

SPONGILLA GIGANTEA N. SP.

Dr. TRAXLER LÁSZLÓ-tól.*

(Egy táblával).

Két év előtt a bilini csiszolópala spongolitjei felől értekezvén,** ezeket a *Spongilla fluviatilis* TURPIN (= *Spongilla lacustris* LBKN.) fajhoz tartozóknak határoztam meg; azóta azonban alkalmam volt e fajt mintegy 50 lelethelyről behatóbban tanulmányozni, és a kérdéses kőzetet[†] is gondosabban vizsgálván meg, kénytelen vagyok akkori nézetemet megváltoztatni. Bármennyire hasonlatosak ugyanis e spongolitok a *Spongilla lacustris* LBKN. kovarészeihez, a gemmulatúk ettől mégis nevezetes módon térnek el, sőt oly spiculumok is vannak köztük bőven, a milyenek az említett fajnál csak kivételképen szoktak előfordulni.

A bilini csiszolópalát kénsavval és sósavval felnyitván, a szivaccspiculumokat a diatomeáktól iszapolás útján választottam el, és ujjal 10 mikroszkopi készítményben vettem vizsgálat alá. Nagyobb számú készítményre nem volt szükség, a mennyiben e kőzet nevezetes módon csupán egyetlen egy faj spiculumait tartalmazza, és pedig skelettüket, parenchymtüket, gemmulatüket és pycnastereket.

A skelettük 228—342 μ hosszúak, és 8—15 μ vastagok, egyenesek vagy gyengén hajlottak, hengeresek, lassan hegyesedők, felületükön mindenkor egészen simák.

A parenchymtük 76—141 μ hosszúak, 4—11 μ vastagok, egyenesek vagy gyengén hajlottak, orsóalakúak, lassan hegyesedők, felületükön mindenkor apró tüskékkel borítvák.

A gemmulatúk 38—201 μ hosszúak, és 8—12 μ vastagok, gyengén hajlottak, hengeresek, tompavégűek, felületükön tüskések. A tüskék leginkább csak a végeken vannak, és miként ez semmi más édesvízi szivacsfajnál elő nem fordul, laposak és ferdén a tű közepe felé mintegy visszahajlottak.

A csillagalakú spiculumok átmérője 8—35 μ között váltakozik, a nagyobb alakoknál a tüskék nagyobb számban vannak, de méreteikben megegyeznek a kisebb alakok tüskéivel.

Úgy a skelettük, mint a parenchymtük alakra nézve megegyeznek a *Spongilla lacustris* LBKN. megfelelő tüivel; a gemmulatúk azonban eltérnek ezektől nem csupán nagyságukat, de alakjukat illetőleg is. Bármily válto-

* Bemutattatott az 1897. november 3-án tartott szakülésen.

** Adalék az édesvízi szivacsok ismeretéhez. — Földtani Közlöny 1895, 181—185 l.

zandók is e faj gemmulaspiculumai, még sem érik el sohasem a 200 μ hosszúságot, sem a 12 μ vastagságot. Átlagos nagyságuk a lelőhelyek szerint 35—120 μ hosszúság és 3—9 μ vastagság között váltakozik, ennél hosszabb spiculumok, az incomplet gemmulákat (WIERREJSKI) leszámítva sohasem fordulnak elő. A *Spongilla lacustris* LBKN. gemmulatúinek tüskézete is egészen más jellegű. A pycnastereket illetőleg, ilyenek akadnak ugyan nem egyszer a *Spongilla lacustris* LBKN. gemmulatúi közt, ezért ezeket itt is bizonyos joggal tekinthetem ilyenekül; de a míg az említett fajnál ezek mindig csak elvétve, egyesével vannak, itt számra nézve a túalakú gemmulaspikulumokat túl is haladják.

Ezen jellegek elégségesek arra, hogy e fajt a *Spongilla lacustris* LBKN.-től, bármennyire rokon is ezzel, élesen elkülöníthessük, és így önálló fajnak tekintvén, *Spongilla gigantea* névvel jelölöm.

A spiculumok méretei.

Skelettük hosszúsága :													266	144	236	228	266	220	289	228	239	
" vastagsága :													11	8	8	8	8	8	11	8	11	
251	255	266	323	258	361	274	235	289	277	289	228											
11	10	11	15	11	15	10	15	15	19	23	8											
													266	236	247	247	266	342	304	239 μ		
													6	11	11	15	15	15	15	15 μ		
Parenchymtük hosszúsága :													114	80	141	122	110	152	152	114		
" vastagsága :													6	6	6	6	6	8	8	8		
106	152	122	84	110	99	84	137	125	99	125	114											
6	8	6	6	11	6	6	6	6	6	6	6											
													114	114	103	80	76	114	133	114	106	114 μ
													8	8	4	6	6	6	8	8	8	4 μ
Gemmulatük hosszúsága :													110	103	76	76	190	201	99	87		
" vastagsága :													9	8	10	8	11	10	8	11		
84	114	129	133	175	95	163	122	152	141	137	76	38										
10	10	11	11	9	8	11	8	11	9	8	8	10										
													76	68	87	152	182	133	179	103	152 μ	
													11	9	11	9	11	11	11	8	11 μ	
Pycnasterek átmérője :													11	8	15	19	11	23	23	35	11	19
													8	8	8	15	19	μ				

Táblamagyarázat.

- 1—6 ábra skelettük 200-szoros nagyítással.
 7—9 " parenchymtük 690-szeres nagyítással.
 10—14 " gemmulatük " " "
 15—17 " pycnasterek " " "